

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 15 listopada 2012 r.*

Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Artykuły 32 i 33 — Uznawanie orzeczeń sądowych — Pojęcie „orzeczenia” — Wpływ orzeczenia sądowego na jurysdykcję międzynarodową — Warunki umowne ustalające właściwość sądu

W sprawie C-456/11

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Landgericht Bremen (Niemcy) postanowieniem z dnia 25 sierpnia 2011 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 2 września 2011 r., w postępowaniu:

Gothaer Allgemeine Versicherung AG,

ERGO Versicherung AG,

Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts,

Nürnberger Allgemeine Versicherungs-AG,

Krones AG

przeciwko

Samskip GmbH,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: K. Lenaerts (sprawozdawca), pełniący obowiązki prezesa trzeciej izby, E. Juhász, G. Arestis, J. Malenovský i T. von Danwitz, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 4 lipca 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Gothaer Allgemeine Versicherung AG, ERGO Versicherung AG, Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts, Nürnberger Allgemeine Versicherungs-AG przez K. Ramminga, Rechtsanwalt,

* Język postępowania: niemiecki.

- w imieniu Krones AG przez A. Nerza i M. Theisena, Rechtsanwälte, wspieranych przez prof. R. Geimera i C. Wagnera, Justiziar,
- w imieniu Samskip GmbH przez O. Hartensteina, Rechtsanwalt,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzego oraz F. Wannek, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu belgijskiego przez J.C. Halleux i T. Materne’a, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu austriackiego przez A. Poscha, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu szwajcarskiego przez D. Klingelego, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez W. Bogensbergera i A.M. Rouchaud-Joët, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 6 września 2012 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 32 i 33 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).
- 2 Wniosek został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy czterema niemieckimi spółkami ubezpieczeniowymi, czyli Gothaer Allgemeine Versicherung AG, ERGO Versicherung AG, Versicherungskammer Bayern-Versicherungsanstalt des öffentlichen Rechts i Nürnberger Allgemeine Versicherungs-AG (zwanymi dalej „ubezpieczycielami”) oraz Krones AG (zwaną dalej „Kronesem”), niemiecką spółką ubezpieczaną przez wspomniane wcześniej spółki, a Samskip GmbH (zwaną dalej „Samskipem”), niemiecką spółką zależną spółki Samskip Holding BV, przedsiębiorstwa transportowego i logistycznego utworzonego na Islandii, lecz mającego siedzibę w Niderlandach, dotyczącego dostarczenia przez Samskip urządzenia browarniczego jego nabywcy, spółce Cerveceria Cuauthemoc Monezum SA (zwanej dalej „odbiorcą”), będącej przedsiębiorstwem meksykańskim.
- 3 Wspomniany spór dotyczy powództw odszkodowawczych, z jakimi ubezpieczyciele i Krones wystąpili do sądu niemieckiego, domagając się naprawienia szkody powstałej w wyniku podnoszonego uszkodzenia wspomnianego urządzenia podczas transportu, w sytuacji gdy podobne powództwa zostały wcześniej odrzucone przez sąd belgijski, a konkretnie przez hof van beroep te Antwerpen (sąd apelacyjny w Antwerpii, Belgia), jako niedopuszczalne ze względu na to, że konosament („Bill of Lading”) wystawiony w dniu 13 sierpnia 2006 r., czyli dniu, w którym Samskip przejął urządzenie w Antwerpii (Belgia), zawierał klauzulę umowną, zastrzegającą w przypadku sporu jurysdykcję sądów islandzkich, oraz wskazującą na prawo islandzkie jako prawo właściwe dla umowy transportu.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

- 4 Konwencja o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisana w dniu 30 października 2007 r., która została zatwierdzona w imieniu Wspólnoty decyzją Rady 2009/430/WE z dnia 27 listopada 2008 r. (Dz.U. 2009, L 147, s. 1, zwana dalej „konwencją z Lugano”), stanowi w art. 23 ust. 1, którego treść jest w znacznej mierze podobna do treści art. 17 Konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzonej w Lugano w dniu 16 września 1988 r. (Dz.U. L 319, s. 9), którą wspomniana konwencja zastąpiła:

„Jeżeli strony, z których przynajmniej jedna ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą konwencją, uzgodniły, że sąd lub sądy państwa związanego niniejszą konwencją powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszły mogący wynikać z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa mają jurysdykcję. Sąd lub sądy tego państwa mają jurysdykcję wyłączną, o ile strony nie uzgodniły czego innego. Taka umowa dotycząca jurysdykcji musi być zawarta:

- a) w formie pisemnej lub ustnej potwierdzonej na piśmie; lub
- b) w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami; lub;
- c) w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać i który strony umów tego rodzaju w określonej dziedzinie handlu powszechnie znają i którego stale przestrzegają”.

Prawo Unii

- 5 Motywy 2, 6 i 15–17 rozporządzenia nr 44/2001 brzmią następująco:

„(2) Różnice pomiędzy przepisami poszczególnych państw o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń utrudniają należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Dlatego nieodzownym jest wydanie przepisów celem ujednolicenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem.

[...]

- (6) Celem zagwarantowania swobodnego przepływu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych niezbędnym i stosownym jest, aby przepisy o jurysdykcji oraz uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń zostały określone w drodze aktu wspólnotowego, który będzie wiążący i bezpośrednio stosowany.

[...]

- (15) W interesie zgodnego wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia. Należy przewidzieć jasną i skuteczną regulację w celu wyjaśnienia kwestii zawisłości sprawy i postępowań pozostających w związku, jak również w celu zapobiegania problemom wynikającym z różnego określenia w poszczególnych państwach momentu, od którego postępowanie uważa się za zawisłe. Dla celów niniejszego rozporządzenia moment ten powinien zostać określony autonomicznie.

- (16) Wzajemne zaufanie w wymiar sprawiedliwości w ramach Wspólnoty usprawiedliwia uznawanie orzeczeń wydanych w państwie członkowskim z mocy prawa, bez jakiegokolwiek szczególnego postępowania, z wyjątkiem przypadku sporu co do uznania.
- (17) Z uwagi na owo wzajemne zaufanie jest również uzasadnionym, aby postępowanie o stwierdzenie wykonalności orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim przebiegało szybko i skutecznie. Stwierdzenie wykonalności orzeczenia musi więc następować niemal automatycznie, po dokonaniu zwykłego formalnego sprawdzenia przedłożonych dokumentów, bez możliwości uwzględniania przez sąd z urzędu którejkolwiek z przeszkód wykonania orzeczenia przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu”.
- 6 Zgodnie z art. 23 ust. 1 tego rozporządzenia, którego treść zasadniczo pokrywa się z treścią art. 23 ust. 1 konwencji z Lugano, przytoczonego w art. 4 niniejszego wyroku:

„Jeżeli strony, z których przynajmniej jedna ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, uzgodniły, że sąd lub sądy państwa członkowskiego powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszły mogący wynikać z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa członkowskiego mają jurysdykcję. Sąd lub sądy tego państwa członkowskiego mają jurysdykcję wyłączną, o ile strony nie uzgodniły czego innego. Taka umowa dotycząca jurysdykcji musi być zawarta:

- a) w formie pisemnej lub ustnej potwierdzonej na piśmie; lub
 - b) w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami; lub
 - c) w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać i który strony umów tego rodzaju w określonej dziedzinie handlu powszechnie znają i którego stale przestrzegają”.
- 7 Artykuł 32 tego rozporządzenia stanowi:
- „W rozumieniu niniejszego rozporządzenia »orzeczenie« oznacza każde orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego, niezależnie od tego, czy zostanie określone jako wyrok, postanowienie, nakaz zapłaty lub nakaz egzekucyjny, włącznie z postanowieniem w przedmiocie ustalenia kosztów postępowania wydanym przez urzędnika sądowego”.
- 8 Artykuł 33 rozporządzenia nr 44/2001 brzmi następująco:

„1. Orzeczenia wydane w jednym państwie członkowskim są uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania.

2. Jeżeli sporna jest kwestia uznania orzeczenia, wówczas każda ze stron, która powołuje się na uznanie orzeczenia, może w trybie postępowania, o którym mowa w sekcjach 2 i 3 niniejszego rozdziału, wystąpić z wnioskiem o ustalenie, że orzeczenie podlega uznaniu.

3. Jeżeli uznanie jest powoływane w sporze przed sądem państwa członkowskiego, a rozstrzygnięcie tego sporu zależy od uznania, sąd ten może rozstrzygać o uznaniu”.

- 9 Zgodnie z treścią art. 34 tego rozporządzenia:

„Orzeczenia nie uznaje się, jeżeli:

- 1) uznanie byłoby oczywiście sprzeczne z porządkiem publicznym państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie;

- 2) pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiający mu przygotowanie obrony, chyba że pozwany nie złożył przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia, chociaż miał do tego możliwość;
- 3) orzeczenia nie da się pogodzić z orzeczeniem wydanym między tymi samymi stronami w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;
- 4) orzeczenia nie da się pogodzić z wcześniejszym orzeczeniem wydanym w innym państwie członkowskim albo w państwie trzecim w sporze o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, o ile to wcześniejsze orzeczenie spełnia warunki konieczne do jego uznania w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie”.

10 Artykuł 35 rozporządzenia nr 44/2001 przewiduje:

„1. Orzeczenia nie uznaje się nadto, jeżeli jest ono sprzeczne z przepisami sekcji 3, 4 i 6 rozdziału II lub w wypadku przewidzianym w art. 72.2. Przy badaniu podstaw jurysdykcji wymienionych w ust. 1 sąd lub inny właściwy organ państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, jest związany ustaleniami faktycznymi, na których sąd państwa członkowskiego pochodzenia oparł swą jurysdykcję. 3. Z zastrzeżeniem przepisów ust. 1, jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia nie może być przedmiotem ponownego badania. Przepisy dotyczące jurysdykcji nie należą do porządku publicznego w rozumieniu art. 34 pkt 1.

11 Zgodnie z treścią art. 36 rozporządzenia nr 44/2001:

„Orzeczenie zagraniczne nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

12 W 2006 r. Krones sprzedał odbiorcy urządzenie browarnicze. Organizację i realizację transportu tego urządzenia z Antwerpii (Belgia) do Guadalajary (Meksyk) przez Altamirę, miejscowość również położoną w Meksyku, spółka ta zleciła Samskipowi.

13 Przesyłka, składająca się z kontenerów i stelaży transportowych, została przekazana Samskipowi w dniu 13 sierpnia 2006 r. W tym samym dniu Samskip wystawił konosament, który wskazywał Krones jako załadowcę („shipper”), Cervecería Cuauthemoc Monezum jako odbiorcę („consignee”), Antwerpię jako port załadunku i Altamirę jako port przeznaczenia. W pkt 2 warunków konosamentowych znajdujących się na odwrocie tego dokumentu („Endorsements”) wskazano:

„Jurysdykcja. Wszelkie spory wynikające z niniejszego konosamentu będą rozstrzygane w Islandii na podstawie prawa islandzkiego”.

14 Skarżące w postępowaniu głównym twierdzą, że podczas transportu morskiego ładunek został uszkodzony, a w późniejszym transporcie lądowym z Altamiry do Guadalajary uszkodzeniu uległa dalsza jego część. Krones przeniósł swoje roszczenia – w wysokości maksymalnej odpowiedzialności na podstawie prawa morskiego z dwóch specjalnych praw ciągnięcia o wartości wynoszącej w chwili przeniesienia 235 666,46 EUR – na ubezpieczycieli, proporcjonalnie do ich udziału w ryzyku. Odbiorca również przeniósł swoje roszczenia z konosamentu na ubezpieczycieli, proporcjonalnie do ich udziału w ryzyku.

15 W dniu 30 sierpnia 2007 r. odbiorca i ubezpieczyciele wnieśli powództwo do sądu belgijskiego i wezwali Samskip do stawienia się przed rechtbank van koophandel te Antwerpen (sądem handlowym w Antwerpii) w dniu 16 października 2007 r. Sąd ów orzekł na korzyść ubezpieczycieli i odbiorcy, lecz

jego orzeczenie zostało następnie zmienione przez hof van beroep te Antwerpen (sąd apelacyjny w Antwerpii) wyrokiem z dnia 5 października 2009 r., w którym sąd ten uznał, że „nie ma jurysdykcji do rozpoznania sprawy”.

- 16 W uzasadnieniu swojego wyroku hof van beroep te Antwerpen stwierdził, że odbiorca nie był uprawniony do wniesienia skargi na podstawie umowy przewozu. Ubezpieczyciele, jako następcy prawni Krones, byli wprawdzie uprawnieni do wniesienia skargi, ale byli też związani klauzulą jurysdykcyjną w konosamencie. Zgodnie z pkt 2 warunków konosamentowych wyłączną jurysdykcję w zakresie sporów wynikłych z umowy przewozu mają sądy islandzkie, dlatego też sądy belgijskie są pozbawione właściwości w tym zakresie. Wyrok uprawomocnił się.
- 17 We wrześniu 2010 r. ubezpieczyciele wnieśli przeciwko Samskipowi powództwo odszkodowawcze do Landgericht Bremen (sądu okręgowego w Bremie), zaś Krones wniósł powództwo odszkodowawcze przeciwko tej spółce do Landgericht Landshut (sądu okręgowego w Landshut). Postanowieniem z dnia 3 czerwca 2011 r. sąd ten przekazał to ostatnie powództwo do sądu odsyłającego.
- 18 Landgericht Bremen zwraca uwagę, że zdaniem Samskipa wniesione przeciwko niej powództwa są niedopuszczalne, gdyż wyrok hof van beroep te Antwerpen z dnia 5 października 2009 r. wywołuje skutki prawne nie tylko w odniesieniu do stwierdzenia braku jurysdykcji sądów belgijskich, lecz również w odniesieniu do przyjętego w uzasadnieniu wskazania jurysdykcji sądów islandzkich. Samskip podnosi bowiem, że na mocy art. 32 i 33 rozporządzenia nr 44/2001 wspomniany wyrok jest wiążący dla sądu odsyłającego.
- 19 Ubezpieczyciele i Krones są zdania, że wiążący skutek wyroku hof van beroep te Antwerpen z dnia 5 października 2009 r. można co najwyżej przypisać stwierdzeniu przez niego braku jurysdykcji sądów belgijskich. Wyrokowi temu nie można natomiast przypisać dalej idącego skutku, w szczególności w odniesieniu do braku jurysdykcji sądów innych państw członkowskich wskutek stwierdzenia jurysdykcji sądów islandzkich.
- 20 Sąd odsyłający, posilkując się stanowiskiem niemieckiej doktryny, zwraca uwagę, że wyrok hof van beroep te Antwerpen z dnia 5 października 2009 r. stanowi „orzeczenie w sprawie dopuszczalności” („Prozessurteil”), który odrzuca skargę jako niedopuszczalną ze względu na brak przesłanek wydania wyroku co do istoty sprawy. Tego rodzaju orzeczenia sądów zagranicznych, w znacznej liczbie przypadków, nie podlegają uznaniu w Niemczech. Sąd odsyłający dąży więc do ustalenia, czy powinien uznać ten wyrok, a w każdym razie czy zakres uznawalności orzeczeń obejmuje też ich uzasadnienia.
- 21 W tych okolicznościach Landgericht Bremen postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
 - „1) Czy art. 32 i 33 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie »orzeczenia« zasadniczo obejmuje także takie orzeczenia, które ograniczają się do stwierdzenia, że nie są spełnione procesowe przesłanki dopuszczalności (tzw. wyrok w sprawie dopuszczalności)?
 - 2) Czy art. 32 i 33 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie »orzeczenia« obejmuje także wyrok ostatniej instancji, w którym uznano brak międzynarodowej jurysdykcji z uwagi na klauzulę jurysdykcyjną?
 - 3) Czy w kontekście orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości w przedmiocie zasady rozszerzenia skutków (wyrok Trybunału z dnia 4 lutego 1988 r. w sprawie 145/86 Hoffmann, Rec. s. 645) art. 32 i 33 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że każde państwo członkowskie jest zobowiązane do uznania orzeczeń sądu innego państwa członkowskiego w przedmiocie skuteczności klauzuli jurysdykcyjnej uzgodnionej między stronami, jeżeli na

podstawie prawa krajowego pierwszego sądu stwierdzenie ważności klauzuli jurysdykcyjnej staje się prawomocne, nawet wtedy, gdy rozstrzygnięcie w tej kwestii stanowi część odrzucającego skargę wyroku w sprawie dopuszczalności?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego

- 22 Poprzez pytania pierwsze i drugie, które trzeba rozpatrzyć łącznie, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 32 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że dotyczy on również orzeczenia, w którym sąd państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, mimo że zgodnie z prawem innego państwa członkowskiego orzeczenie takie stanowi „wyrok w sprawie dopuszczalności”.
- 23 Już na samym początku trzeba zauważyć, że zgodnie z brzmieniem art. 32 rozporządzenia nr 44/2001 zakres pojęcia „orzeczenia” obejmuje „każde” orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego, niezależnie od jego funkcji czy treści, co oznacza, że pojęcie to obejmuje też orzeczenie, w którym sąd państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej.
- 24 Trybunał orzekł już poza tym, że art. 25 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), którego wykładnia dokonana przez Trybunał zasadniczo pozostaje aktualna także w odniesieniu do odpowiadającego temu artykułowi przepisowi rozporządzenia nr 44/2001 (zob. podobnie wyrok z dnia 18 października 2011 r. w sprawie C-406/09 Realchemie Nederland, Zb.Orz. s. I-9773, pkt 38), a konkretnie art. 32 tego rozporządzenia, nie ogranicza się do orzeczeń, które kończą postępowanie lub jego część, ale również dotyczy postanowień poprzedzających wydanie wyroku lub postanowień zarządzających środki tymczasowe lub zabezpieczające (wyrok z dnia 14 października 2004 r. w sprawie C-39/02 Mærsk Ole & Gas, Zb.Orz. s. I-9657, pkt 46).
- 25 Ponadto, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, przepisy rozporządzenia nr 44/2001 powinny być przedmiotem wykładni autonomicznej, przy odwołaniu się do wprowadzanego przez nie systemu oraz do jego celów (zob. podobnie wyroki: z dnia 13 lipca 2006 r. w sprawie C-103/05 Reisch Montage, Zb.Orz. s. I-6827, pkt 29; z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie C-167/08 Draka NK Cables i in., Zb.Orz. s. I-3477, pkt 19; z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-189/08 Zuid-Chemie, Zb.Orz. s. I-6917, pkt 17).
- 26 Tymczasem jednym z celów rozporządzenia nr 44/2001 jest, jak wynika z jego motywu 2, „uproszczenie formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich” związanych tym rozporządzeniem, co również przemawia na rzecz szerokiej wykładni pojęcia „orzeczenia”, która powinna być oderwana od statusu, jaki akt wydawany przez sąd krajowy ma w prawie państwa członkowskiego, niezależnie od tego, czy jest to państwo członkowskie, w którym akt ów został wydany, czy też państwo członkowskie, w którym wnosi się o jego uznanie. Interpretowanie tego pojęcia z uwzględnieniem odrębności każdego krajowego porządku prawnego istotnie zakłócałoby realizację tego celu.
- 27 Motyw 6 rozporządzenia nr 44/2001 odwołuje się ponadto do „celu zagwarantowania swobodnego przepływu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych”. Cel ów stanowi kolejny argument za tym, że wykładnia pojęcia „orzeczenia” w rozumieniu art. 32 rozporządzenia nr 44/2001 musi obejmować też orzeczenia, na mocy których sąd państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej. Nieuznawanie tego rodzaju orzeczeń w rażący sposób naruszałoby swobodę przepływu orzeczeń sądowych.

- 28 Co się tyczy systemu ustanowionego przez rozporządzenie nr 44/2001, w jego motywach 16 i 17 podkreślono znaczenie zasady wzajemnego zaufania sądów państw członkowskich w zakresie uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych, co również przemawia za tym, aby wykładni tego pojęcia nie dokonywać w sposób zawężający, po to, by między innymi uniknąć sporów dotyczących tego, czy w ogóle ma się do czynienia z „orzeczeniem”.
- 29 Przyznanie sądowi państwa członkowskiego możliwości odmowy uznania orzeczenia, w którym sąd innego państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, naruszałoby bowiem wspomnianą zasadę wzajemnego zaufania. Przyjęcie poglądu, że sąd państwa członkowskiego może odmówić uznania tego rodzaju orzeczenia stałoby w sprzeczności z systemem ustanowionym przez rozporządzenie nr 44/2001, gdyż odmowa ta mogłaby podważyć skuteczność funkcjonowania zasad wskazanych w jego rozdziale II, dotyczących podziału kompetencji między sądami państw członkowskich.
- 30 Jak w pkt 49 i 50 swojej opinii zauważył rzecznik generalny, przeciwko zawężającej wykładni pojęcia „orzeczenia” w rozumieniu art. 32 rozporządzenia nr 44/2001 przemawiają też przepisy jego art. 33–35. Otóż art. 33 ustanawia ogólną zasadę uznawalności orzeczeń, podczas gdy art. 34 i 35 przewidują od tej zasady wyjątki, które należy interpretować ściśle. Artykuł 35 ust. 3 stanowi poza tym, że jurysdykcja sądu państwa członkowskiego pochodzenia nie może być przedmiotem ponownego badania, zaś przepisy dotyczące jurysdykcji nie należą do porządku publicznego.
- 31 Trzeba zauważyć, że konsekwencją zawężającej wykładni pojęcia „orzeczenia” byłoby stworzenie odrębnej kategorii aktów wydawanych przez sądy, niewystępujących pośród enumeratywnie wymienionych w art. 34 i 35 rozporządzenia nr 44/2001 wyjątków, których nie można by określić mianem „orzeczenia” w rozumieniu wspomnianego art. 32 i których sądy innych państw członkowskich nie musiałyby w związku z tym uznawać. Stworzenie takiej kategorii aktów, obejmującej między innymi akty, w których sąd innego państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, byłoby nie do pogodzenia z systemem ustanowionym w art. 33–35 rozporządzenia nr 44/2001, który sprzyja niezakłóconemu uznawaniu orzeczeń sądowych i wyklucza badanie właściwości sądów państwa pochodzenia przez sądy państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie.
- 32 Mając na uwadze wszystkie powyższe względy, na pytania pierwsze i drugie trzeba odpowiedzieć, iż art. 32 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że artykuł ten stosuje się także do orzeczeń, w których sąd państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, niezależnie od kwalifikacji tego rodzaju orzeczenia w prawie innego państwa członkowskiego.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 33 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 32 i 33 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że sąd, do którego zwrócono się o uznanie orzeczenia, w którym sąd innego państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, jest związany ustaleniem dotyczącym ważności tego rodzaju klauzuli, które znajduje się w uzasadnieniu prawomocnego wyroku odrzucającego skargę jako niedopuszczalną.
- 34 Jak Trybunał przypomniał, przytaczając sprawozdanie w sprawie Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, opracowane przez P. Jenarda (Dz.U. 1979, C 59, s. 1, zwane dalej „sprawozdaniem Jenarda”), uznawanie powinno „skutkować przyznaniem orzeczeniom takiej powagi i takiej skuteczności, jaką mają w państwie, w którym zostały wydane” (ww. wyrok w sprawie Hoffmann, pkt 10). W związku z tym orzeczenie

zagraniczne uznane na podstawie art. 33 rozporządzenia nr 44/2001 powinno w państwie, w którym wystąpiono o jego uznanie, wywoływać zasadniczo te same skutki, jakie wywołuje w państwie pochodzenia (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Hoffmann, pkt 11).

- 35 Ponadto, jak już przypomniano w pkt 28 niniejszego wyroku, zasada wzajemnego zaufania między sądami leży u podstaw systemu ustanowionego przez rozporządzenie nr 44/2001. Otóż, jak w pkt 73 swojej opinii zauważył rzecznik generalny, wysoki poziom wzajemnego zaufania jest tym bardziej konieczny w sytuacji, gdy sądy państw członkowskich mają stosować wspólne przepisy o jurysdykcji. W tym względzie przepisy te oraz przepisy dotyczące uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych zawarte w omawianym rozporządzeniu nie stanowią odrębnych i autonomicznych całości, lecz są ściśle ze sobą związane (wyrok z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie C-514/10 Wolf Naturprodukte, pkt 25). To właśnie ten związek z jednej strony uzasadnia uproszczony mechanizm uznawania i wykonywania wprowadzony w art. 33 ust. 1 rozporządzenia, zgodnie z którym orzeczenia sądowe wydane w jednym państwie członkowskim zasadniczo są uznawane w pozostałych państwach członkowskich, a z drugiej strony powoduje – zgodnie z art. 35 ust. 3 tego rozporządzenia – brak kontroli jurysdykcji sądów państwa członkowskiego pochodzenia (zob. podobnie opinia 1/03 z dnia 7 lutego 2006 r., Zb.Orz. s. I-1145, pkt 163).
- 36 Oczywiście art. 23 rozporządzenia nr 44/2001, dotyczący klauzul prorogacyjnych, nie znajduje zastosowania w postępowaniu głównym, gdyż omawiana klauzula jurysdykcyjna wskazuje na właściwość sądów Republiki Islandii, która nie jest państwem członkowskim. Niemniej, jak w pkt 76 swojej opinii zauważył rzecznik generalny, konwencja z Lugano, której Republika Islandii jest stroną, zawiera, w art. 23, przepis równoznaczny z art. 23 rozporządzenia. Ponieważ sąd państwa członkowskiego pochodzenia stwierdził w ramach badania swojej właściwości ważność tej klauzuli, ponowne badanie tej kwestii przez sąd państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, byłoby sprzeczne z zasadą wzajemnego zaufania wymiarów sprawiedliwości w Unii.
- 37 Z art. 36 rozporządzenia nr 44/2001 wynika ponadto, że zgodnie z zasadą wzajemnego zaufania orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego pochodzenia nie może „być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej”. Otóż według sprawozdania Jenarda (s. 46) „[b]rak kontroli merytorycznej oznacza całkowite zaufanie do sądu państwa pochodzenia; takie zaufanie w odniesieniu do zasadności orzeczenia powinno zazwyczaj rozciągać się na zastosowanie przez sąd [zharmonizowanych] przepisów jurysdykcyjnych”.
- 38 Przyjęcie, że sąd państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, może stwierdzić nieważność klauzuli jurysdykcyjnej, którą sąd państwa członkowskiego pochodzenia uznał za ważną, stałoby w sprzeczności ze wspomnianym zakazem kontroli merytorycznej, w szczególności wówczas, gdyby ten ostatni sąd miał stwierdzić, że wobec nieistnienia tej klauzuli jest sądem właściwym do rozpoznania sprawy. W takim przypadku bowiem tego rodzaju stwierdzenie przez sąd państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, prowadziłoby nie tylko do zakwestionowania pośredniego ustalenia sądu państwa członkowskiego pochodzenia co do ważności klauzuli jurysdykcyjnej, lecz także samego orzeczenia tego sądu stwierdzającego brak swojej właściwości.
- 39 Jak w pkt 82 swojej opinii zauważył rzecznik generalny, wyłączenie kontroli jurysdykcji sądu państwa członkowskiego pochodzenia implikuje równocześnie ograniczenie kompetencji sądu państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, do badania jego własnej jurysdykcji, jako że sąd ten jest związany rozstrzygnięciem sądu państwa członkowskiego pochodzenia. Wymóg jednolitego stosowania prawa Unii nakazuje, by zakres tego ograniczenia został dokładnie określony na poziomie Unii, aniżeli zależał od przepisów krajowych dotyczących powagi rzeczy osądzonej.
- 40 Tymczasem pojęcie powagi rzeczy osądzonej w prawie Unii nie obejmuje jedynie sentencji danego orzeczenia sądowego, lecz rozciąga się także na te elementy uzasadnienia tego wyroku, które stanowią niezbędne wsparcie jego sentencji i które z tego względu są z nią nierozzerwalnie związane [zob. w szczególności wyroki: z dnia 1 czerwca 2006 r. w sprawach połączonych C-442/03 P i C-471/03 P P

& O European Ferries (Vizcaya) i Diputación Foral de Vizcaya przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4845, pkt 44; z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie C-221/10 P Artegoda przeciwko Komisji, pkt 87]. Mając na uwadze okoliczność, na którą zwrócono uwagę w pkt 35 niniejszego wyroku, że wspólne reguły jurysdykcyjne stosowane przez sądy państw członkowskich mają swoje źródło w prawie Unii, a konkretnie w rozporządzeniu nr 44/2001, oraz wymóg jednolitości, na który zwrócono uwagę w pkt 39 tego wyroku, pojęcie powagi rzeczy osądzonej wynikające z prawa Unii ma szczególne znaczenie dla ustalenia skutków orzeczenia, w którym sąd państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej.

- 41 W związku z tym orzeczenie, w którym sąd państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, którą uznał za ważną, wiąże sądy innych państw członkowskich, zarówno co do orzeczenia w przedmiocie braku właściwości tego sądu, zawartego w jego sentencji, jak i co do stwierdzenia ważności tej klauzuli, zawartego w uzasadnieniu tego orzeczenia, stanowiącego podstawę tej sentencji.
- 42 Rozwiązania tego nie może podważyć argument podniesiony przez Republikę Federalną Niemiec, opierający się na pkt 66 wyroku z dnia 28 kwietnia 2009 r. w sprawie C-420/07 Apostolides, Zb.Orz. s. I-3571, zgodnie z którym nie ma żadnych powodów, aby danemu orzeczeniu – w ramach jego wykonania – nadawać moc, która nie przysługuje mu w prawie krajowym zainteresowanych państw członkowskich. Otóż uznawanie orzeczeń sądów państw członkowskich, które uznały się za niewłaściwe na podstawie rozporządzenia nr 44/2001, a które, jak już zauważono w pkt 35 niniejszego wyroku, są wydawane w oparciu o wspólne reguły jurysdykcyjne przewidziane w prawie Unii, podlega odrębnemu reżimowi prawnemu, opisanemu w pkt 39–41 niniejszego wyroku.
- 43 Mając na uwadze wszystkie powyższe względy, na pytanie trzecie trzeba odpowiedzieć, że art. 32 i 33 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, iż sąd, do którego zwrócono się o uznanie orzeczenia, w którym sąd innego państwa członkowskiego uznał się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, jest związany ustaleniem w przedmiocie ważności tej klauzuli, które znajduje się w uzasadnieniu prawomocnego wyroku odrzucającego skargę jako niedopuszczalną.

W przedmiocie kosztów

- 44 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 32 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że artykuł ten stosuje się także do orzeczeń, w których sąd państwa członkowskiego uznaje się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, niezależnie od kwalifikacji tego rodzaju orzeczenia w prawie innego państwa członkowskiego.**

- 2) Artykuły 32 i 33 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że sąd, do którego zwrócono się o uznanie orzeczenia, w którym sąd innego państwa członkowskiego uznał się za niewłaściwy do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, jest związany ustaleniem w przedmiocie ważności tej klauzuli, które znajduje się w uzasadnieniu prawomocnego wyroku odrzucającego skargę jako niedopuszczalną.

Podpisy